

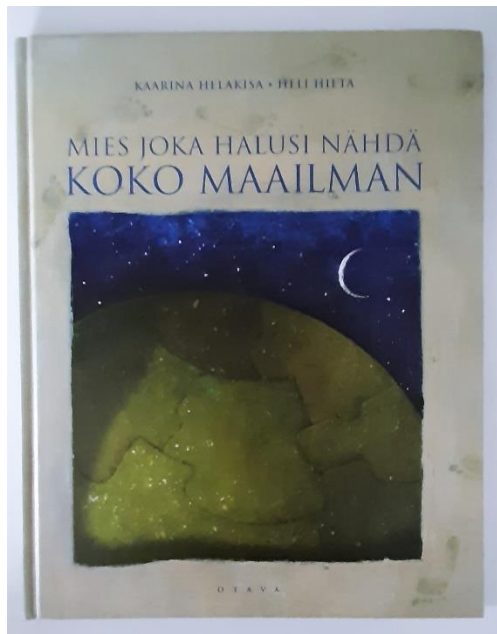
Satupäivä 18.10.2020:

Satumatka maailman ympäri

Satu hauskuttaa, lohduttaa, kiihdyttää ja viihdyttää ja kutkuttaa mielikuvitusta. Satupäivänä satuja luetaan, kuunnellaan, katsellaan ja esitetään koko Suomessa.

Satu ei ole päiväperho vaan ikiliikkuja, joka elää ajasta aikaan. Pro lastenkirjallisuuden jäsenet ja ystävät, nimellä ja nimimerkillä, antavat vinkkinsä hienoista satukirjoista, jotka kestävät lukemista aina uudelleen ja uudelleen.

Unelma koko maailmasta

Kaarina Helakisa: Mies joka halusi nähdä koko maailman. Kuvitus Heli Hieta. Otava 2001.

Moni sanoo nähneensä koko maailman. Mitä hän on silloin nähnyt? Kirjan päähenkilö on pieni mies, jolla on "tupsuinen hiuspehko, pelakuu ikkunalaudalla, parta hapero ja luonto hyvänsävyinen". Mies tietää, "ettei maailman nopeinkaan pikajuoksija ollut koskaan juossut hänen mökilleen asti". Ehkä juuri siksi pieni mies haluaa välttämättä nähdä koko maailman. Tarinan kertoja sanoo, että miehellä on jotakin sellaista, mikä tekee elämän elämisen arvoiseksi, unelma. Unelma nähdä koko maailma.

Miehen matkavalmistelut ovat mittavat ja tarkat. Ja siinä samalla hän ajattelee, mitä kaikkea tulisi näkemään. Ja näissä ajatuksissaan hän jo kulkee koko maailman läpi. Mutta vielä matkavalmisteluista: ne ovat oikeastaan kokonainen elämä erilaisine toimintoineen lippujen hankinnasta mahtavan maapallon rakentamiseen, jonka laatimiseen oli palkattava maantieteilijä, kondiittori, kuvanveistäjä ja

puseppä. Kaikesta tästä Heli Hieta luo maagisen kuvaston, jossa kuvat eivät toista sanottua vaan rakentavat omaa maailmaa. Kuvat imaisevat lukijan tähän maailmaan.

Mutta mitä tapahtui valmistelujen jälkeen? Se on jokaisen luettava itse.

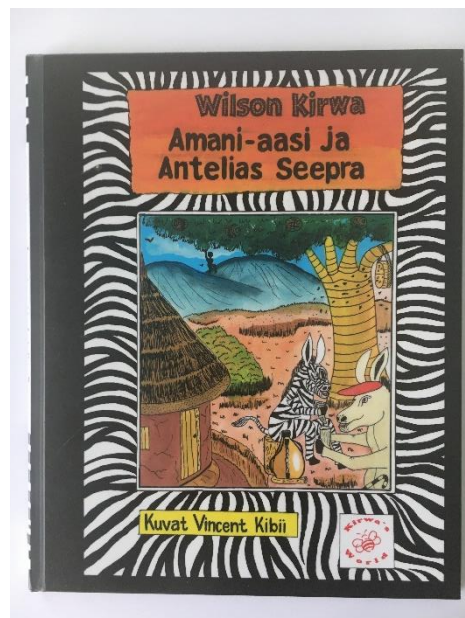
Milla Magia

Hyvä käytös luo iloa

Wilson Kirwa: Amini-aasi ja antelias seepra. Kuvitus Vincent Kibii. Kirwa's World 2015.

Kenialaissyntyinen Wilson Kirwa, useita Suomen mestaruuksia voittanut juoksija, on kirjoittanut opettavaisia eläinsatuja afrikkalaisista eläimistä. Toinen hänen satukokoelmistaan on nimeltään *Amini-aasi ja antelias seepra*. Sadussa 'Heshima ja Shenzi – hyvän käytöksen opetus' Wilson Kirwa kertoo ilkeistä hyeenista, joiden mielestä kauniit sanat kuuluvat nynnynille. Vahvat eivät sellaisia tarvitse.

Hyeenoiden töykeys leviää pian koko metsään ja tekee eläimet alakuloisiksi. On kuitenkin yksi, nimittäin naaraskirahvi Heshima, joka laulaa iloisesti. Hän kertoo aasi Amanille, että hän kieltäytyy olemasta ilkeä, vaikka mitä tapahtuisi. Tästä Amani saa idean. Yhdessä Heshiman kanssa he tapaavat lähes kaikki metsän eläimet ja kehottavat heitä

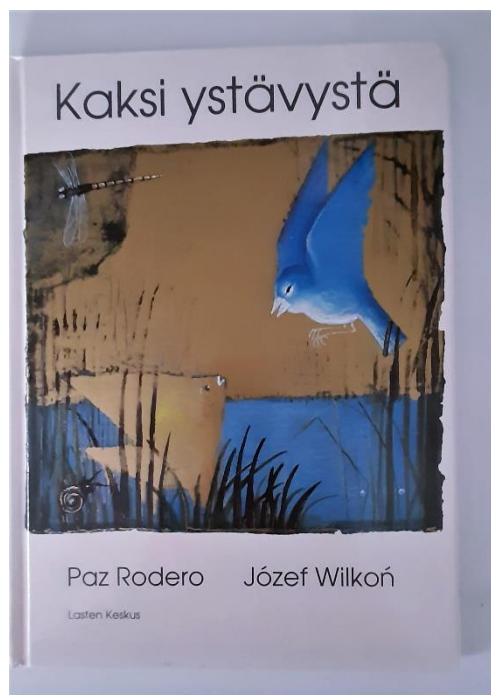

puhumaan hyeenoille kohteliaasti ja hymyillen. Hyeenoiden kovuus päätetään uuvuttaa kiltteydellä. Näin tapahtuu – ja onnelliseksi lopuksi hyeenatkin huomaavat, että hyvä käytös tuo iloa paitsi muille myös itselle.

Tätä sadun kertoja Wilson Kirwa toteuttaa myös omassa elämässään. Hänet on valittu sekä Lahden että Suomen positiivisimmaksi ihmiseksi. (Jos joku suomen kielen taitoinen olisi tarkistanut suomennoksen, sadut olisivat vielä mukavampaa luettavaa.)

Marjut Hjelt

Nähdä toisen silmin

Paz Radera & Józef Wilkoń: Kaksi ystävästä. Suomennos Leena Krohn. Lasten Keskus 1996.

Matkaan liittyy haave. Matkasta unelmointi on jo puoli matkaa. Matkaan pääseminen on unelman toteutuminen. Halu nähdä jotakin uutta maailmasta toisen kanssa tai toisen silmin, on usein syy lähteä matkalle.

Henkeäsalpaavan kauniisti kuvitetussa *Kaksi ystävästä* -kirjassa yksinäinen kala löytää kaverikseen yksinäisen linnun. Kumpikin kuvailee toisilleen omaa elinympäristöään niin kauniisti, että molemmissa herää halu nähdä toisen maailma. Sadun taian avulla he pääsevät vierailemaan toistensa elämänpiiriin, mutta eivät löydäkään etsimäänsä.

Tarina päättyy monen matkajaan kokemukseen: ”Vaikka en innostunutkaan sinun maailmastasi, yhdessä sinun kanssasi rakastaisin mitä tahansa paikkaa.”

Satumatkailija

Niga, pohjoisen poika

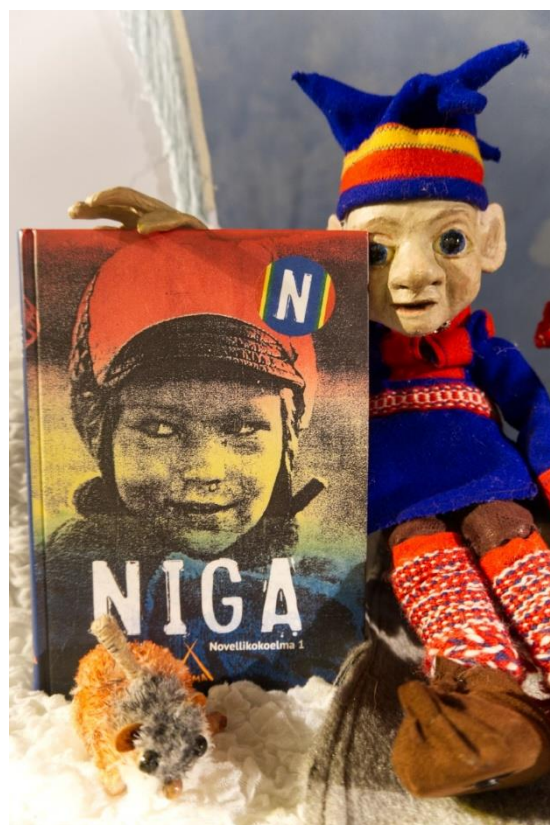
Niilo Aikio: Niga. Kuvitus Marketta Nilsen. Nema 2015.

Saamelaiskirjailija Niilo Aikio kertoo *Niga*-kirjan novelleissa omakohtaisia lapsuudenkokemuksiaan 1940-50-luvulta Pulmankijärven erämaakylästä. Pohjoisen kaikki kahdeksan vuodenaikaa, villi erämaan luonto ja ihmeellinen eläinmaailma tulevat tutuiksi tarinoiden myötä. Saamelaiskulttuurissa on aina eletty vahvasti vuoden kierron mukana, elanto on otettu sieltä mistä se on saatu: kalastuksesta, marjastuksesta, poronhoidosta.

Nigan kertomuksissa entisaikojen elämä ja olosuhteet heräävät henkiin pienen saamelaispojan näkökulmasta. Vilkkaalla mielikuvituksella ja uteliaisuudella varustettu Niga-poika seikkailee eläinystävänsä kanssa Suomen pohjoisimmassa kolkassa kalastellen ja tuntureissa vaellellen.

Ilpo Mikkonen

(Kuva: Salla-Marja Hätinen, nukke Teija Sivula)

Isoja asioita

Aulikki Oksanen: *Ykä ja kuu*. Kuvitus kirjoittajan. Kirjayhtymä 1979.

Miten ihastunut olinkaan Aulikki Oksasen *Ykä ja kuu* kirjaan. Ykän ja Onni-oravan seikkailut puhuttivat minua aina uudestaan ja uudestaan. Poikani ottivat tarinan jännittävänä matkakertomuksena, minulle se antoi mahdollisuuden selittää maailmankaikkeuden rakennetta, historiaa, maailmankirjallisuutta mutta myös maailmassa vallitsevia epäkohtia.

Oksasen kuvissa on niin paljon yksityiskohtia, niin pehmeät värit, niin paljon tunnetta ja myötälämistä, että Mandlan, ”mustapintaisen afrikkalaistytön” vuolaat kyynelvirrat eivät pelästyttäneet poikia sen enempää kuin

saastuneiden valtamerien kuvat tai isot sanat, kuten ydinpommi.

Ykä ja kuu on kielellistä ja kuvallista ilotulitusta, moniulotteinen ja runollinen matka moneen maailmaan. Nautin sen lukemisesta edelleenkin.

Poikien äiti

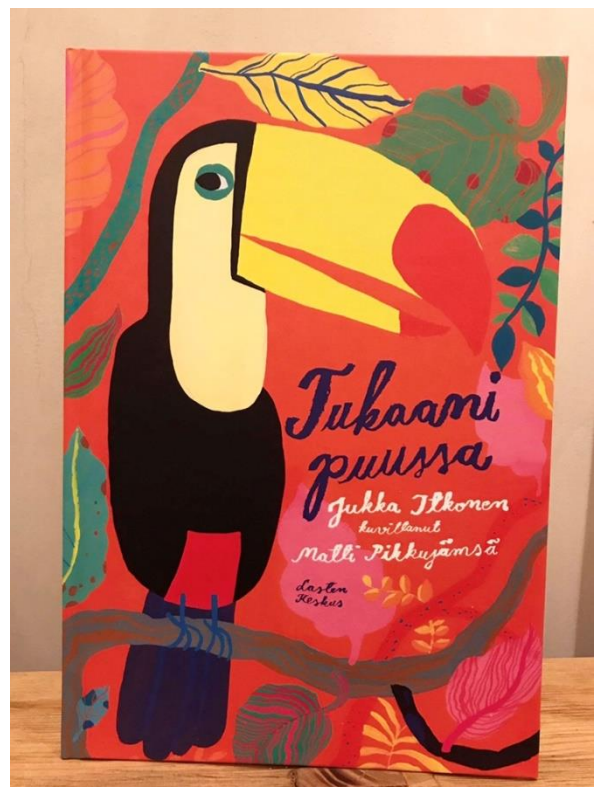
Savannilta jäätikölle

Jukka Itkonen: *Tukaani puussa*. Kuvitus Matti Pikkujämsä. Lasten Keskus 2018.

”Minä olen otus jalkava, / kohta on matkanteko alkava” julistaa kuudensadan jalan voimin vipeltävä tuhatjalkainen nimikkorunossaan. Siitä ei kerrota, missä maassa tai maisemassa se matkaansa tekee, mutta Jukka Itkonen vie runoissaan enimmäkseen eksoottisiin maisemiin Afrikan kuumuudesta napajäätiköille. Yhdessä runossa ollaan kuitenkin Viivin kanssa eläintarhassa, jossa Viivin sanoin ”paviaani hymyili / ja katsoi meidän isää”.

Omat runonsa saavat kirahvi, leijona, jääkarhu, koala ja monet muut. Tarinoissa on sekä satua että totta, ja kieli kiepahtelee hauskasti ja taidokkaasti. Välillä pysähdytään myös miettimään, miten eläinten käy muuttuvassa maailmassa. Mitä sitten, jos jääkarhu ei enää löydäkään jätää?

Matti Pikkujämsän hehkuvan värikkäissä kuvissa eläinten taustana on niiden oma maisema, esimerkiksi viidakko, savanni tai valtameri. Kokosivun kuvat muistuttavat muotokuvia.

Kirjaa luonnehtimaan sopivat 'Eväkkäät'-runon säkeet: ”Meitä on niin moneksi, / ja lähdetäänpä tästä: / Elämä on parhaimmillaan / aika värikästä.”

Tuula Korolainen

Seikkailu Pietarissa

*Aleksei Bobrinski: Ermittit, pietarilainen satu. Kuvitus Olga Popugaeva, Dmitri Nepomnjaštši
Kirjan teksti venäjäksi ja suomeksi. Suomentaja
tuntematon. Vita Nova 2012.*

Pietari on kiehtova matkakohde kanavineen, historiallisine rakennuksineen, ihmismassoineen. Yhtä kiehtova on matka Pietarin historiaan, tai vaikkapa vain Eremitaasin kuviteltuun historiaan. Matkakuumeen lisäämiseksi hankin pikkulukijoilleni Ermittit-kirjan. Tarina vie aikuisenkin mennessään, tuntee Pietaria tai ei.

Viidesluokkalainen Fedja istuu Eremitaasissa odottamassa ystäväänsä, kun hänen ohitseensa vierii rautapallo, jota hän lähtee seuraamaan. Pallo vie hänet Eremitaasin syvyysiin johtavalle käytävälle. Äkkiä hän huomaa, ettei pallo liikukaan itsekseen, vaan sitä liikuttavat kaksi pientä hassunnäköistä poikaa. Pojat osoittautuvat Ermiiteiksi, joita asustaa eri puolilla Pietaria. Tästä alkaa seikkailu Vaskiratsastaja-patsaasta karannutta käärmettä vastaan. Mikäli käärme voittaa, Pietarin kauniit valkeat yöt ovat mennyttä. Lukija tutustuu hauskojen hahmojen mukana Pietarin kaupunkiin ja sen historiaan. Ollaan seikkailumatkalla.

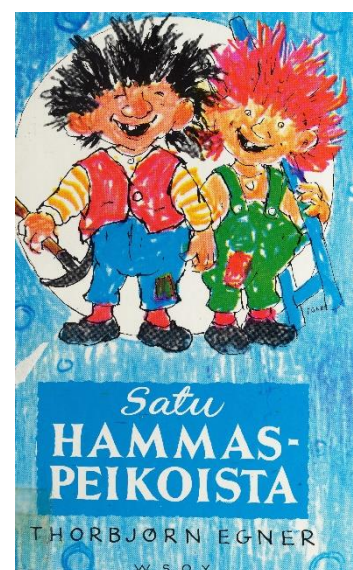
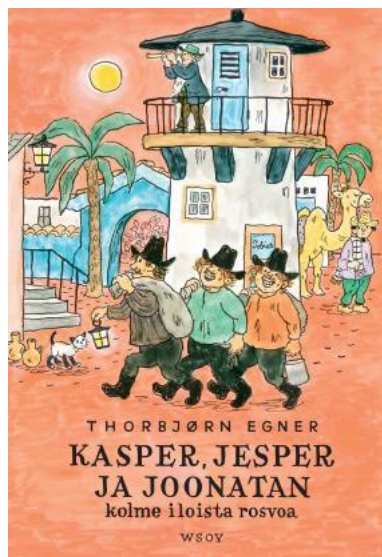
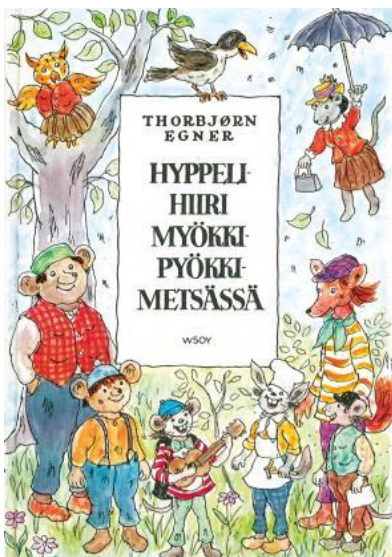
Kaisa

Norjalaista satuiloa

*Thorbjørn Egner: Hyppelihiiri Myökki-Pyökki-metsässä. Suomenos Eila Kivikkaho ja Aila Nissinen.
1956, 9. p. WSOY 1997.*

*Thorbjørn Egner: Kasper, Jesper ja Joonatan – kolme iloista rosvoa. Suom. Aila Meriluoto.
1957, 16. p. WSOY 2011.*

Thorbjørn Egner: Satu hammaspeikoista. Suomenos Eeva-Liisa Manner. 1961, 8. painos WSOY 1997.

Tuttu laulu – jostakin lastenkirjasta tai -näytelmästä – alkaa pyöriä päässäni, kun ihastelen toripöytien värihehkuista syksystä satoa: ”Vaan syöpäs keltaporkkanoita, /näkkileipää, päällä voita. /Puolukkaa ja mustikkaa, /salaattia, persiljaa. /Niin köykäinen on sulla massu, / kepeästi nousee tassu, heräät aamuvarhaisella /etkä valvo öitä.”

Kasvissyöjän laulu on yksi monista, jotka sisältyvät norjalaisen lastenkirjailijan Thorbjorn Egnerin (1912 – 1990) kirjaan *Hyppelihiiri Myökki-Pyökki -metsässä*. Siinä metsän väen suuri ongelma on, että osa asukkaista haluaa syödä muita, joten jokin ratkaisu on löydettävä. Saman tekijän huomattavasti tutumpi teos on *Kasper, Jesper ja Joonatan – kolme iloista rosvoa*, joka kertoo Kardemumman kaupungista värikkäine asukkaineen. Molemmissa kirjoissa on huumoria ja niissä ihannoidaan erilaisuuden hyväksymistä, ehdotonta ystävyyttä, yritteliäisyyttä ja herkullista ruokaa. Ja ihme ja kumma, rosvoikin oppivat tekemään työtä ja pesemään korvansa!

Egnerin luetuin kirja, *Satu hammaspeikoista* – Eeva-Liisa Mannerin erinomainen suomennos – osoittaa miten hauska kirjailija on ujuttanut teoksiinsa monia terveyttä edistäviä ohjeita. Egner on kuvittanut kirjansa itse ja myös säveltänyt niihin sisältyvät laulut.

Maija

Poika pieneltä tähdeltä

Antoine de Saint-Exupéry: *Pikku Prinssi*. Kuvitus kirjoittajan. Suomennos Irma Packalén. WSOY 2009

Kirjan kannessa lukee ”Rakastettu kertomus kolmiulotteisina kuvina”. Uskon, että jokainen tuntee Pikku Prinssin viisaan tarinan ja muistaa kuvituksesta ainakin elefanttia sulattelevan boakäärmeen, ketun sekä ruusun – ja tietysti keltatukkaisen Pikku Prinssin.

En tiedä, koska tulin tutuksi Pikku Prinssin kanssa ja matkustin hänen mukanaan tähdeltä toiselle, mutta tiedän, että etsin aina matkoiltani kyseisen maan kielelle käännetyn Pikku Prinssin. Se oli usein ainoa matkamuistoni.

Moni kauan sitten syntynyt muistaa varmaan kolmiulotteiset kuvakirjat. Prinsessa Ruusunen, Tuhkimo... Nuoremmat vuorostaan ovat tottuneet kurkistamana luukkujen taakse ja liikuttamaan jotakin paperiosaa saadakseen kuvat liikkumaan. Tässä teoksessa on yhdistetty kaikki tämä antamaan elävyyttä Pikku Prinssin matkalle. Ja yhtäkkiä pienestä kirjasta onkin kasvanut iso ja paksu opus. Pieni kuulija jaksaa kolmiulotteisuuden ansiosta keskittyä Pikku Prinssin matkaan tähdeltä toiselle.

Ad astra

Koko maailman tuntema satu

Lumikki ja seitsemän kääpiötä. Suomennos Tarja Hilli. Walt Disney / Lasten oma kirjakerho 2009.

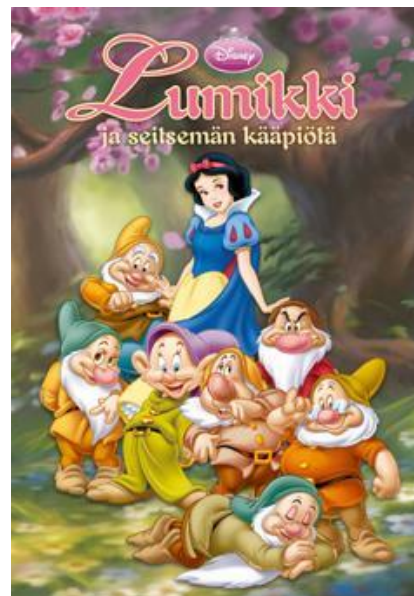
”Varhain aamulla, kun kaste vielä kimalteli ruohonkorsissa” .... Nuo sanat ovat lapsuuteni ajan rakkaan sadun alkusivuilta. Satu kertoo prinsessa Lumikista, ilkeästä äitipuoli-kuningattaresta, unelmien Prinssistä sekä seitsemästä kääpiöstä, jotka asuvat metsän keskellä pimeässä mökissä.

Ilkeä kuningatar haluaa raivata Lumikin pois tieltään. Prinsessa Lumikki pakenee öisen, sysipimeän metsän läpi. Metsän ystävällisten eläinten opastamana hän saapuu kääpiöiden majalle. Siellä riittää työtä ja touhua.

Linnassa itserakas kuningatar uskoo olevansa maailman kaunein, mutta ei saakaan enää Taikapeililtä toivomaansa vakuutusta tästä ja päättää raivata Lumikin pois tieltään.

Kääpiöt kuitenkin suojelevat Lumikkia ja Prinssi on valkoisen ratsunsa selässä vaeltaen etsinyt Lumikkia ympäri maata. Mutta saapuuko Prinssi liian myöhään? Siihen antaa sadun hellyttävän kaunis päätös vastauksen!

Isotäti Lisbet

www.prolastenkirjallisuus.fi